

Kliimakindla majanduse seadus

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala ja eesmärk

(1) Käesoleva seadusega sätestatakse põhimõtted ja eesmärgid kliimamuutuste leevendamiseks ja kliimamuutustega kohanemiseks ning nende eesmärkide täitmise seire ja aruandluse nõuded.

(2) Käesoleva seaduse eesmärk on panustada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisse ja kliimamuutustega kohanemisse, aidates kaasa kliimamuutustele vastupanuvõimelisema ühiskonna kujunemisele ning luues eeldused puhta ja konkurentsivõimelise majanduse ja inimeste heaolu kasvuks.

§ 2. Mõisted

(1) Kasvuhoonegaaside heitkogus on käesoleva seaduse tähenduses riigisisestelt tekkivate kasvuhoonegaaside heide atmosfääri väljendatuna süsinikdioksiidi ekvivalendina.

(2) Kliimamuutuste leevendamine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kasvuhoonegaaside heite vältimiseks või vähendamiseks ning süsiniku sidumise suurendamiseks.

(3) Kliimamuutustega kohanemine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kliima muutumisega kaasnevate riskide maandamiseks, et tagada ühiskonna, majanduse ning ökosüsteemide vastupanuvõime ja heaolu.

(4) Kliimanetraalsus on käesoleva seaduse tähenduses kasvuhoonegaaside heite ja sidumise vaheline tasakaal, mille tulemusena kasvuhoonegaaside heide ei ületa sidumist.

(5) CO₂ neutraalsus on käesoleva seaduse tähenduses süsinikdioksiidi heite ja sidumise vaheline arvestuslik tasakaal, mille tulemusena süsinikdioksiidi heide ei ületa selle sidumist. CO₂ neutraalsus ei arvesta teisi kasvuhoonegaase.

(6) Kliimakindlus on käesoleva seaduse tähenduses valmisolek, vastupanu- ja reageerimisvõime võimalikele lühi- ja pikaajalistele kliimamõjudele ning võime nende mõjudega kohaneda viisil, mis on kooskõlas kliimanetraalsuse eesmärgiga ning energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.

(7) Kasvuhoonegaaside sidumine on käesoleva seaduse tähenduses nende looduslik või tehnoloogiline eemaldamine atmosfäärist või heidet põhjustavate tegevuste käigus eralduvate kasvuhoonegaaside püsiv eemaldamine enne atmosfääri sattumist.

(8) Sektoritevaheline heite kompenseerimine on käesoleva seaduse tähenduses kliimaeesmärkide täitmiseks ühe sektori kasvuhoonegaaside heitkoguste tasakaalustamine teise sektori täiendava kasvuhoonegaaside sidumise või heite vähendamise arvelt.

2. peatükk

Põhimõtted

§ 3. Õiglase ülemineku põhimõte

Käesoleva seaduses sätestatud kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärgid (edaspidi *kliimaeesmärgid*) saavutatakse õiglaselt ja kaasavalt, võimaldades ühiskonnarühmadel, sektoritel ja ettevõtjatel, sealhulgas haavatavatel, ning tulevastel põlvkondadel, kohaneda ja panustada kliimaeesmärkide saavutamisse ilma liigset koormat kandmata.

§ 4. Teaduspõhisus

Kliimaeesmärgid seatakse ja nende saavutamiseks vajalikke meetmeid kavandatakse ja rakendatakse kooskõlas parima kättesaadava teadusliku teadmisega.

§ 5. Teiste keskkonnanäesmärkidega kooskõla hoidmise põhimõte

Kliimaeesmärkide seadmisel ning nende saavutamiseks vajalike meetmete kavandamisel ja rakendamisel välditakse teiste keskkonnanäesmärkide, sealhulgas elurikkuse eesmärkide olulist kahjustamist, ning alternatiivsetest meetmetest eelistatakse erinevate keskkonnanäesmärkide kooskõla pakkuvaid lahendusi.

§ 6. Konkurentsivõimelise puhta majandusarengu põhimõte

Puhtale majandusele üleminekul lähtutakse vajadusest edendada puhaste tehnoloogiate, taastuvate energiaallikate ja vähese süsinikuheitega lahenduste arendamist ning kasutuselevõttu viisil, mis kohtleb võrdselt ning toetab majanduse arengut ja uute töökohtade loomist.

§ 7. Ringmajanduse põhimõte

Ressursse kasutatakse viisil, mis minimeerib esmase toorme kasutuse ja jäätmetekke, soodustab toodete ja ehitiste pikaajalist kasutamist ning mitmekesistab ja tõhustab kohaliku, taastuva ja teise toorme väärimist, luues ühiskonnale suurimat võimalikku väärtust.

§ 8. Kestliku ruumilise arengu põhimõte

Kestlik ruumiline areng põhineb kvaliteetse ruumi kriteeriumitel, mida toetavad kompaktsed alade tihendamine, valglinnastumise vältimine, asulasüdame mitmekesistamine, linnaregioonide terviklik käsitlemine, ligipääsetavuse tagamine ning ühistranspordikeskne planeerimine.

3. peatükk

Kliimaeesmärgid

§ 9. Riigi kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Riigi kasvuhoonegaaside heite vähendamise piirid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) heitkogust vähendatakse 2030. aastaks 9%;
- 2) heitkogust vähendatakse 2035. aastaks 29%;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks 51%;

4) 2050. aastaks saavutatakse kliimanetraalsus, vähendades eelkõige kasvuhoonegaaside heitkogust ning tasakaalustades jääkheidet tehnoloogiliste ja looduspõhiste sidumislahenduste abil.

(2) Riigi kasvuhoonegaaside heitkogus arvutatakse käesoleva seaduse §-des 10–16 nimetatud kasvuhoonegaaside heitkoguste põhjal.

(3) Kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärkide täitmisel võib üks sektor kompenseerida teise sektori heitkogust kasvuhoonegaaside täiendava loodusliku või tehnoloogilise eemaldamise kaudu kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kliimaeesmärkidega.

§ 10. Energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb elektri ja soojuse tootmisel ning energiavõrkude käitamisel tekkivatest kasvuhoonegaaside heitkogustest, kaasa arvatud hoonete kaugküttesüsteemides tekkivatest kasvuhoonegaaside heitkogustest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud heitkogust vähendatakse 2022. aasta heitkogusega võrreldes järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks 21%;
- 2) 2035. aastaks 45%;
- 3) 2040. aastaks 72%.

§ 11. Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb riigisisest lennundusest ja laevandusest, maantee- ja raudteetranspordist, mobiilsetest külmutus- ja kliimaseadmetest ning muudest transpordisektori allikatest pärinevate kasvuhoonegaaside heitkogusest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud heitkogust vähendatakse 2022. aasta heitkogusega võrreldes järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks 24%;
- 2) 2035. aastaks 37%;
- 3) 2040. aastaks 55%.

§ 12. Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb kodumajapidamiste, äri- ja avalike hoonete lokaalsetes kütelahendustes kütuste tarbimisest ning paiksetes kliimaseadmetes ja gaaskustutussüsteemides tekkivate kasvuhoonegaaside heitkogusest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud heitkoguse piiramise eesmärgid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) 2030. aastani 2022. aasta heitkogust ei ületata;
- 2) heitkogust vähendatakse 2035. aastaks 16%;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks 37%.

§ 13. Tööstussektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Tööstussektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb:

1) põlevkivitööstuse protsesside heitkogusest;
2) muus töötlevas tööstuses ja ehituses tarbitud kütustest, tööstusprotsessidest, külmutusseadmetest ja ressursikasutusest tekkivate kasvuhoonegaaside heitkogusest.

(2) Põlevkivitööstuse protsessidest pärinevate kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärgid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) heitkoguse kasv 2030. aastaks ei ületa 40%;
- 2) heitkoguste kasv 2035. aastaks ei ületa 12%;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks 13%.

(3) 2050. aastaks on põlevkivitööstus kliimaneutraalne.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatata töötlevas tööstuses ja ehituses tarbitud kütustest, tööstusprotsessidest, külmutusseadmetest ja ressursikasutusest tekkivate kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärgid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) 2030. aastal ei ületa uue tööstuse rajamisest ja olemasoleva tööstuse laiendamisest tingitud heitkoguse kasv kahekordset 2022. aasta taset;
- 2) 2035. aastaks ei ületa uue tootmise ja laienemisega seotud heitkoguse kasv 50%;
- 3) 2040. aastaks tuleb heitkogus viia vähemalt 2022. aasta tasemele või sellest allapoole.

§ 14. Jäätmekäitlussektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Jäätmekäitlussektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb jäätmete ladestamisel, kompostimisel, jäätmete põletamisel energia taaskasutusega ja lahtisel põletamisel tekkivate kasvuhoonegaaside heitkogusest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud heitkogust vähendatakse 2022. aasta heitkogusega võrreldes järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks 29%;
- 2) 2035. aastaks 40%;
- 3) 2040. aastaks 47%.

§ 15. Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus koosneb põllumajandusmaal või selle muutmisel, maaharimises ja loomakasvatuses tekkivate kasvuhoonegaaside heitkogusest ning põllumajanduses kasutatavatest kütustest tekkivate kasvuhoonegaaside heitkogusest.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud heitkogust vähendatakse 2022. aasta heitkogusega võrreldes järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks 14%;
- 2) 2035. aastaks 17%;
- 3) 2040. aastaks 18%.

§ 16. Maakasutussektori kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle vähendamise ning kasvuhoonegaaside sidumise eesmärgid

(1) Maakasutussektori netoheide või netosidumine koosneb metsamaal, puittoodetes, põllumaal, rohumaal, turbatootmisaladel, aiandusturba kasutamisel, asulates ja maakasutuse muutusest muudeks märgaladeks ning muul maal tekkivate kasvuhoonegaaside heite ja sidumise vahest.

(2) Maakasutussektori heitkoguse vähendamise eesmärk aastaks 2030 on liikuda heite ja sidumise tasakaalu suunas ning tagada, et sektori netoheide oleks minimaalne või nullilähedane, seejuures peab maakasutussektor olema kasvuhoonegaaside netosiduja alates 2035. aastast.

(3) Eesmärkide täitmisel on üksikute aastate vältel lubatud maakasutussektori ajutine püsimine heite poolel pidades silmas, et üldine arengusuund on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud eesmärkidega.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eesmärkide täitmisse panustavad kõik käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maakasutuse valdkonnad.

(5) Turbatootmissektori kasvuhoonegaaside heide peab järk-järgult vähenema, võttes nii palju kui võimalik arvesse käesoleva seaduse § 9 lõikes 1 sätestatud riigi kasvuhoonegaaside heite piiramise eesmärke.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud eesmärgi saavutamiseks tuleb rakendada süstemaatilisi heite vähendamise meetmeid, sealhulgas tasakaalustada turbatootmissektori heidet ammendunud ja kasutusest väljas kaevandusalade kiire taastamisega.

(7) Metsandussektori eesmärk metsamaa ja puittoodete arvestuses on olla kasvuhoonegaaside netosiduja iga kümneaastase perioodi keskmisena fikseeritud perioodidel 2031–2040 ja 2041–2050.

§ 17. Kliimamuutustega kohanemise eesmärgid

(1) Kliimamuutustega kohanemise eesmärk on suurendada ühiskonna, majanduse ja ökosüsteemide vastupanuvõimet, vähendada haavatavust kliimamuutuste ebasoodsate mõjude suhtes ning parandada elanikkonna teadlikkust kliimamuutustest ja kliimariskidest.

(2) Vastutavad ministeeriumid seavad kliimamuutustega kohanemise eesmärgid valdkonna arengukavades ja programmides koos mõõdikute ja kavandatavate meetmetega vähemalt järgmiste kliimamuutustest mõjutatud sektorite kohta:

- 1) tervishoid;
- 2) päästevõimekus;
- 3) maakasutus ja planeerimine;
- 4) elurikkus;
- 5) biomajandus;
- 6) majandus;
- 7) ühiskond ja teadlikkus;
- 8) taristu ja ehitised;
- 9) energeetika ja varustuskindlus.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud meetmete planeerimisel ja käesoleva seaduse § 18 lõikes 1 nimetatud tegevuskava koostamisel eelistatakse ja edendatakse looduspõhiseid kohanemislahendusi, mis toetavad elurikkust, inimeste heaolu ja tervist.

§ 18. Kohaliku omavalitsuse kohustused

(1) Kohaliku omavalitsuse üksus või tema volitusel kohaliku omavalitsuse üksuste liit koostab kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakava, kus on seatud kvantitatiivsed kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid ning kliimamuutustega kohanemise eesmärgid koos tegevuskavaga nende eesmärkide saavutamiseks.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksus koostab vähemalt 10 000 elanikuga linna kui asustusüksuse kohta linnakeskkonnas kliimamuutustega kohanemiseks eraldi dokumendina või energia- ja kliimakava või muu arengudokumendi osana linnaruumi ja looduse lõimimise kava, milles seatakse muu hulgas rohealade kogupindala ning linnapuude võrastiku liituse eesmärk linnas.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud energia- ja kliimakava ning linnaruumi ja looduse lõimimise kava ajakohastatakse vähemalt iga viie aasta tagant.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud energia- ja kliimakava ning linnaruumi ja looduse lõimimise kava sisu ja koostamise nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

4. peatükk

Kliimamuutuste leevendamise ja kohanemise aruandlus, seire ja prognooside koostamine

§ 19. Kliimaaruande koostamise aeg ja aruande ülesehitus

(1) Kliimaaruanne koostatakse kord aastas ja see sisaldab riikliku kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri andmeid ning kliimaeesmärkide täitmise hinnangut.

(2) Kliimaeesmärkide täitmise hinnang sisaldab:

- 1) ülevaadet kasvuhoonegaaside heite prognoosist olemasolevate ja kavandatavate meetmetega;
- 2) ülevaadet seiratavaks ajavahemikuks seatud kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmisest;
- 3) võrdlust viimase kasvuhoonegaaside heite prognoosiga.

(3) Vähemalt igal viiendal aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule:

- 1) majanduse konkurentsivõime hinnangut;
- 2) tehnoloogilise valmisoleku, sealhulgas süsiniku püüdmise tehnoloogiate hinnangut.

(4) Vähemalt igal kümnendal aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule kliimariskide hinnangut, mis sisaldab:

- 1) kliimamuutuste võimalikke projektsioone keskpikas ja pikas vaates;
- 2) tegevusvaldkondade ja piirkondade kirjeldust, kus kliimamuutustega kaasnevad riskid on eriti suured.

§ 20. Kliimaaruande koostamise korraldamine ja koostajad

(1) Kliimaministeerium koordineerib ja korraldab kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise aruandlust ja seiret, sealhulgas kliimaaruande koostamist, välja arvatud käesoleva seaduse § 19 lõike 3 punktis 1 nimetatud konkurentsivõime hinnangu puhul.

(2) Kliimaministeerium võib käesoleva seaduse § 19 lõikes 1 nimetatud kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri ja § 19 lõikes 2 nimetatud kliimaeesmärkide täitmise hinnangu koostamise üle anda atmosfääriõhu kaitse seaduse §-s 143 nimetatud halduslepinguga.

(3) Käesoleva seaduse § 19 lõike 3 punktis 1 nimetatud hinnangu koostamist korraldab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

(4) Käesoleva seaduse § 19 lõikes 4 nimetatud hinnangu koostab Keskkonnaagentuur.

§ 21. Kliimaaruande menetlus ja avalikustamine

(1) Kliimaaruanne koostatakse iga aasta 30. aprilliks.

(2) Valdkonna eest vastutav minister esitab kliimaaruande Vabariigi Valitsusele.

(3) Vabariigi Valitsus esitab kliimaaruande Riigikogule tutvumiseks hiljemalt sama aasta 1. novembriks.

§ 22. Kliimaaruande põhjal arengukavade ja programmide uuendamine ning kliimaeesmärkide ja meetmete kohandamine või uute kliimaeesmärkide seadmine

(1) Kliimaaruande põhjal uuendatakse vajaduse korral kliimaeesmärkide saavutamise tagamiseks arengukavasid ning programme, arvestades riigieelarve seaduse § 20 lõike 5 alusel kehtestatud korda.

(2) Kliimaaruande alusel, arvestades eelkõige käesoleva seaduse § 19 lõikes 1 sätestatud kliimaeesmärkide täitmise hinnangu tulemusi, teeb valdkonna eest vastutav minister vajaduse korral ettepaneku Vabariigi Valitsusele kliimaeesmärkide või meetmete kohandamiseks või uute eesmärkide seadmiseks.

§ 23. Kliimanõukoda

Valdkonna eest vastutav minister moodustab teadlastest koosneva nõuandva õigusega kliimanõukoja ja kinnitab selle töökorra käskkirjaga.

5. peatükk Rakendussätted

1. jagu Seaduse rakendamine

§ 24. Kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakavade ning linnaruumi ja looduse loomimise kava kehtestamine

Käesoleva seaduse §-s 18 sätestatud kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakava ning linnaruumi ja looduse loomimise kava kinnitab kohaliku omavalitsuse üksus hiljemalt kahe aasta jooksul pärast käesoleva seaduse jõustumist.

§ 25. Esimese kliimaaruande koostamine

Esimene käesoleva seaduse § 19 lõikes 1 nimetatud kliimaaruanne koostatakse 30. aprilliks 2027. aastal.

§ 26. Valdkonna programmide kooskõlla viimine kliimaeesmärkidega

(1) Valdkonna eest vastutav ministeerium koostab koostöös teadlaste ja huvirühmadega 12 kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest arvates kliimamuutustega kohanemise teekaardi, mis aitab käesoleva seaduse §-s 17 sätestatu alusel määrata valdkondades kindlaks kohanemisega seotud olulised tegevused ning seada sektorite kohanemise eesmärgid.

(2) Ministeeriumid arvestavad 2027. aasta programmide koostamisel käesoleva seaduse §-ides 9–17 sätestatud kliimaeesmärkidega.

§ 27. Põlevkivitööstuse heite piiramise meetmete väljatöötamine

Kliimaministeerium töötab hiljemalt 2026. aasta 1. juuniks välja ettepanekud eriseaduste muutmiseks, eesmärgiga tagada, et:

- 1) põlevkivi kaevandamise loa andmisel hinnatakse põlevkivi töötlemise kaudset mõju kasvuhoonegaaside heitele;
- 2) uusi põlevkivi kaevandamise lube antakse vaid juhul, kui sellest põlevkivist lõpptoodete tootmine on kooskõlas käesoleva seaduse § 13 lõigetes 2 ja 3 sätestatud põlevkivitööstuse heite piiramise eesmärkidega.

§ 28. Turba kaevandamise põhimõtete muutmine maakasutussektori eesmärkide saavutamiseks

(1) Kliimaministeerium töötab käesoleva seaduse § 16 lõikes 5 sätestatud turbatootmissektori eesmärkide saavutamiseks 2026. aasta 1. juuniks välja turba kaevandamise ja kaevandatud maa korrastamisega seotud põhimõtted ja ettepanekud maapõueseaduse muutmiseks, mille kohaselt muuhulgas seotakse turba kaevandamislubade väljaandmine ja pikendamine kaevandatud maade korrastamise nõudega.

(2) Kliimaministeerium töötab käesoleva seaduse § 16 lõikes 6 sätestatud turbatootmissektori eesmärkide saavutamiseks välja uued turba kaevandamisõiguse tasumäärad hiljemalt 2026. aasta 1. juuniks.

(3) Kliimaministeerium töötab käesoleva seaduse § 16 lõikes 6 sätestatud turbatootmissektori eesmärkide saavutamiseks välja ettepaneku turba kaevandamise aastamäärade muutmiseks hiljemalt 2026. aasta 1. juuniks.